

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Бисера Василева Вълева, СУ „Св. Климент Охридски“,
област на висше образование 8. Изкуства, 8.2. Изобразително изкуство,
върху художествено-творческата продукция
за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“,
по професионално направление 8. Изкуства,
8.2. Изобразително изкуство,
обявен в ДВ бр. 92/18.11.2022 г.,
с кандидат гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет:

Представените за рецензия материали за хабилизация на гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка напълно отговарят на минималните национални изисквания, като са в съответствие и покриват изискванията на НБУ за хабилизация за заемане на академична длъжност „доцент“. Гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка има необходимия брой точки по всички групи показатели на таблицата с минимални изисквания към научната, преподавателската и/или художествено-творческата дейност на кандидатите за заемане на академична длъжност по професионално направление 8. Изкуства, 8.2. Изобразително изкуство, съобразени с ППЗРАСРБ и изискванията на Нов български университет.

Освен безспорните ѝ постижения в областта на дизайна (като моден дизайнер и костюмограф), тя е автор, самостоятелно и в съавторство, на теоретични текстове в специфичната за нея професионална област – дизайн на облекло като мода и костюм. Защитеният ѝ през 2013 г. докторски труд „Облеклото като знак за идентичност“, с научен ръководител доц. д-р Елена Тодорова, обосновава различни теоретични аспекти, които са база за последвалата творческа реализация, като едновременно с това очертава и някои теоретични посоки в изследователската и преподавателска ѝ дейност.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати:

1. Оценка на монографичния труд, творчески изяви или други публикации, съответстващи по обем и цялостност на монографичен труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора:

В настоящия конкурс, гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка участва с хабилитационния си труд „Проектиране и изпълнение на костюми за балета „Баядерка“ от Лудвиг Минкус на сцената на Държавната опера в Русе. Реализираната ѝ творческа работата е обект на детайлно проучване, на теоретично изследване, което е и базата на прецизността и авторовия поглед в осъществяването на костюмите. Костюмографията на гл. ас. д-р Яна Дворецка се основава не само на художествена интуитивност и на натрупан технически опит, а и върху широк диапазон от визуални и текстови източници.

За авторката осъществяването на тази важна и неотменна част от балетното представление е свързана едновременно както с техническите и физически параметри, така и с артистичното и емоционално въздействие на създадените образи. Проектираните костюми за балета „Баядерка“ (един от вечните балетни класики, резултат от сътрудничеството между Лудвиг Минкус и Мариус Петипа), не само запазват автентичността на образите, но и осмислят условностите заложи в дейността на дизайнера на костюми, при която а priori се залага на смесването на класически и неординерни художествени решения. По този начин Яна Дворецка постига оригиналност на пластичния изказ и заявява авторското си присъствие. В разширеното си резюме тя подробно изяснява както трансформациите и адаптациите изисквани от конкретния образ на спектакъла, така и крайната художествена визуализация. Текстът налага впечатлението за последователен творчески интерес съсредоточен върху оригиналността и персоналното решение на художника, който неизбежно се опира върху съвкупност от константни композиционно-конструктивни технологични параметри, важни за овеществяването на конкретната продукция.

Като визуален артист гл. ас. д-р Яна Дворецка се реализира в ефимерната видова граничност на модата и изкуството, тъй като сценичните костюми са неотменни от реализацията на едно представление. За разлика от мимолетността, от краткия живот

на модния продукт, сценичните костюми са толкова дълготрайни, колкото е животът на спектакъла. Авторката акцентира върху факта, че един успешен спектакъл може да бъде игран с години. Тази времева концепция е определяща за художествената стойност на костюма, който създава физиономичност на образа и запазва визуалния почерк на художника. Сценичният костюм е част от генералното сценографско решение и предполага синхрон с останалите елементи на сценичния продукт. Това условие безспорно е предизвикателство към работата на костюмографа и гл. ас. д-р Яна Дворецка професионално се справя с подобна провокация. В представлението водещ е духът на романтизма, затова авторката проектира и реализира сценичните облекла напълно в еkleктичната стилистика и осъществена мечта по Ориента от гледната точка на западния човек – като ареал и като възпитание.

За авторката този творческо-приложен подход е насочен към нетрадиционното, оригинално мислене на дизайнера свързан със сценичните изкуства. Тя следва замисъла на сценографа, като в множеството идейни и технологически ограничения успява да намери и визуално да защити личното си художествено решение. Такъв е примерът със съкращаването на костюмите на Никия. Качество в процеса на дизайна на всички костюми са много подробните авторови скици, които едновременно покриват изискванията на образността наложена и от постановчика, и от художника. Особен акцент в работата на гл. ас. д-р Яна Дворецка са костюмите за танците в „Царството на сенките“. Усещането за феерия, мистичност и безплътност авторката обобщава и реализира чрез конструктивния елемент воал, който да напомня за крила и въздушност. И, макар че тя споменава, че сцената е вдъхновена от гравюрите на Гюстав Доре към „Рай“ (Данте), условността на декора и костюмите на танцьорите създават самостоятелно въздействие върху зрителя. Творческите ѝ реализации представляват много добър пример за разпознаваемост на личния стил и органично визуално присъствие в цялостния спектакъл. Така синтезът в авторския художествен и технологичен процес става база за оригиналност в дизайна на сценичния костюм. Такива са и обобщенията, които авторката лансира в своите теоретични изследвания и публикувани текстове. В представената колекция на осъществени костюми прави впечатление професионалният подход към адаптация на символиката без това да бъде

в ущърб на танцора или на добрия вкус. В портфолиото с проектите и реализациите фокусът на гл. ас. д-р Яна Дворецка е не само върху крайния визуален резултат, а и върху вариативността, върху различните ракурси спрямо конкретния образ и адекватността на финалното творческо решение.

В съпътстващия текст (разширено резюме), авторката обобщава художественото въздействие на костюмите от социално-психологическа гледна точка. Тя прави неминуемия паралел с модата като общи специфики, но и като категорични отлики. В текста съпътстващ хабилитационния труд гл. ас. д-р Яна Дворецка отбелязва, че „от всички видове сценичен костюм, балетният представлява най-голямо предизвикателство, тъй като конструктивно и технологично изискванията към него са най-високи...“. Авторката подкрепя съждението си с примери от други синтетични изкуства като се фокусира върху оперните и театрални костюми, които изискват свобода на движението на артиста, но там, споделя тя „биха могли да надделеят приоритетно други търсения в образа на героя, например деформация на силуета или обилна декорация, според епохата или характеристиката на героя. Тъй като езикът на танца е движението, всеки детайл от балетния костюм трябва да бъде подчинен на възможността за свободно движение на танцора.“ (стр. 7).

2. *Оценка на приносите в останалите приложени публикации (творчески изяви), направени след назначаването на академичната длъжност „доцент“ (при кандидатите за професор):*

Извън представените в хабилитационната колекция костюми за балета „Баядерка“, много стойностни са реализациите на авторката в областта на „бавната мода“. Нейният бранд YOD е ориентиран в производството на облекла, които се основават върху традицията. Процесът на реализацията им е основно осъществяван с багрене на десените и на вече готовите облекла с натурални съставки, а в обработката на текстила са включени ръчни техники. Като краен резултат гл. ас. д-р Яна Дворецка залага на визуалния ефект за уникалност на продукта, а в утилитарно отношение - на естествения усет за природност и хармоничност.

Особено впечатлява нейната подчертана креативност и активна работа в много постановки за съвременен танц, за балет, за театър. Авторката отбелязва, че дори символичните бюджети стимулират художника на костюми към оригиналност на визуалните решения и са повод за „интелектуално предизвикателство“. Гл. ас. д-р Яна Дворецка споменава, че личният ѝ стимул за подобен тип дейност „е срещата с хората от сцената, тъй като „те са особена порода мисионери, това, което правят не е бизнес, не е индустрия, а е кауза“. Във всички постановки, приложени като допълнителен материал към хабилитационния труд, е забележим стремежът на авторката към необичайни, понякога дори „странни“ конструктивистични визуални решения, които целят да подпомогат цялостното въздействие на постановките и да засилят сценичния ефект.

3. Цитиране от други автори:

- Въз основа на художествено-творческата си дейност гл. ас. д-р Яна Дворецка има достатъчен брой цитирания, което е видно от предоставената от нея справка за НАЦИД. Прилагам избрани пет цитирания: ПОПКОЧЕВ, Траян, Бонка ГЕРГИНОВА и Тереза КАРАМАНГАЛОВА. Проблеми на социалната адаптация на пътуващи ученици от малки населени места. Педагогика [онлайн]. 2015, (2), с. 169-181. [прегледан 17 август 2021]. ISSN 0861-3982. Достъпен на: <https://www.ceeol.com/> [с.176,180];
- Танцовият спектакъл „Placebo“. Режисьор и хореограф ас. д-р Анна Пампулова и студенти „Танцов театър“, костюми ас. Яна Дворецка, ръководител ефекти гл. ас. д-р Николай Милев, визуални ефекти Петър Петров, УФЦ и Илия Шекерджиев, 2013. **Цитирана от:** ТАБАКОВА, Желка. Танцовото изкуство - отворена система за иновативни танцови методи и визуални технологии. Изкуствоведски четения [онлайн]. 2015, (2), с. 242-248. CEEOL. ISSN 1313-2342 [прегледан 17 август 2021]. Достъпен на: <https://www.ceeol.com/> [с. 245]
  - YOD, дизайнер Яна Дворецка **Цитирана от:** Студио Комплект. Българският дизайн и неговите превъплъщения. Open Art Files [онлайн]. 2019 [прегледан 10 октомври 2021]. Достъпен на: <https://openartfiles.bg/bg/topics/1419-bulgarian-design-and-its-embodiment>;
  - КРЪСТЕВА, Зуниха Миркова. Сегментиране на българския пазар при стартиране на бизнес с дамско облекло. В: Алтернативни маркетингови решения на стартираща бизнес организация. Сборник доклади [онлайн]. Свищов: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, 2017, с. 52-54 [прегледан 10 август 2021]. Достъпен на: <https://dlib.uni-svishtov.bg/handle/10610/3347> [с. 54]
  - Оперетно вариете “Предай нататък”. Художник на костюмите Яна Дворецка, 2021. **Цитирана от:** Спектакъл на световно ниво откри новия сезон на Музикалния театър. Културни новини [онлайн]. 03.10.2021 [прегледан 10 октомври 2021] Достъпен на:

<https://kulturni-novini.info/sections/3/news/33459-spektakal-na-svetovno-nivo-otkri-noviya-sezon-na-muzikalniya-teatar;>

– Оперета „Принцесата на цирка“. Художник на костюмите Яна Дворецка, 2021. **Цитирана от:** „Принцесата на цирка“ – най-очакваната премиера на музикалния театър. Музикален театър [онлайн]. [прегледан 10 август 2021]. Достъпен на: https://theatre.art.bg/novina.php?news_id=7787&city=20

4. *Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката:*

Гл. ас. д-р Яна Дворецка има участие в множество академични и творчески проекти у нас и в чужбина, което тя е представила в справката–таблица за НАЦИД. Тя има редица участия в дизайнерски проекти, някои от които са: проект „Майски дни на дизайна 2019“, финансиран от ЦФСР на НБУ, ръководител проф. д-р Борис Сергинов; Проект „Пространствена модна инсталация и филм +7 HOURS“ - в концептуална дизайнерска платформа „ИВАН АСЕН 22“, част от официалната програма на Пловдив – Европейска столица на културата 2019, Дните на японската култура 2019 и официалната програма на Тройния юбилей в българо-японските отношения 2019, Пловдив, 2019; Проект *Практически семинар Мода* „Похвати в комбинирането на цветове и десени“. Работен семинар на Мила Атева, състоял се в периода 24 март – 2 април 2018 г., финансиран от ЦФСР на НБУ, с ръководител преп. Татяна Пенчева-Георгиева; проект „Майски дни на дизайна 2018“, финансиран от ЦФСР на НБУ, с ръководител проф. д-р Борис Сергинов; Проект *Практически семинар по мода*. Изграждане на цялостна концепция за модна колекция. Реализация на група модели под обща тема „Ив Сен Лоран – respect, inspire, discover, innovate, re-form, transform“, работен семинар на Веселин Йорданов, финансиран от Централен фонд за стратегическо развитие, ръководител преп. Татяна Пенчева-Георгиева, протекъл в периода 7 – 8. 06. 2018г. и др..

III. Учебна и преподавателска дейност :

Гл. ас. д-р Яна Дворецка има нужната учебна заетост. Тя с пълна учебна натовареност в БП „Мода“. Авторката е преподавател както в платформата Мудъл, така и в присъствени курсове по водените от нея дисциплини: *Експериментални рисунки - I и II част, Форми и обеми в модата - I и II част, Въведение в модния дизайн - I и II част, Теория на модата, Експериментални практики в модата – I и II част, Дизайн лаборатория – I и II част, Експериментални рисунки - I и II част*, както и *Мода и сцена*. Като автор на част от програмите и като преподавател гл. ас. Яна Дворецка активно участва в актуализирането на БП „Мода“ и майнър програма - втора специалност „Мода“. Тя се реализира като ръководител в студентски проекти като: ПЕТРО ТРАМВАЙ: Историята представя бъдещето. Fashion Revolution - флаш моб (*в партньорство с Balkan Fashion Week и Столична община*); проект “We Wear Culture/Biophilia” – дипломно модно ревю на студенти от БП Мода (*GENERATOR, София*); проект “Art is Everyday” – дипломно модно ревю на студенти от БП Мода (*GENERATOR, София*) и др.

Гл. ас. д-р Яна Дворецка е била и международен ръководител в майсторски клас “Slow Fashion: Natural Dyeing” в La Escuela de Arte y Superior de Diseño y de C.R.V.C. de Burgos, в гр. Бургос, Испания. От представянето до тук са очевидни нейните организационни умения, придобити при ръководството на проекти – творчески и студентски, ревюта и уъркшоп (семинари).

IV. Административна и обществена дейност:

Гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка е член на програмния съвет към департамент „Дизайн“. В периода 2015-2016г. е била директор на програмен съвет към департамент „Дизайн“, както и програмен консултант на БП „Мода“ през 2004 – 2009г.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива):

Не познавам лично гл. ас. д-р Яна Дворецка, но съм респектирана от професионалното ѝ отношение към работата. Независимо от нейната академична натовареност, тя е успяла да се реализира като сериозен автор - дизайнер. Следствие и резултат на нейната художествена активност са следните отличия: *Номинация за „КРИСТАЛНА ЛИПА`2016“ за постановъчен екип на операта „Севилският бръснар“ от Росини (оперно-балетен спектакъл) на сцена Русенска опера.* Както и международни признания: *за филма +7 hours (в екип): Номинация и награда за най-добър костюмен дизайн на Sarajevo Fashion Film Festival, награда BIG SEE FASHION COLLABORATION AWARD 2020; Номинация и награда за най-добър костюмен дизайн на 12th La Jolla Fashion Film Festival and International Fashion Film Awards 2021*

Заклучение:

В заключение, на базата на общата ми положителна оценка върху представената художествено-творческа продукция, предлагам на уважаемите членове на научното жури да изберат на академичната длъжност „доцент“ по 8.2. Изобразително изкуство, гл. ас. д-р Яна Олег Дворецка и да насочат това предложение - избор към Академичния съвет на НБУ.

проф. д-р Бисера Вълева

Дата:
26.02.2023г